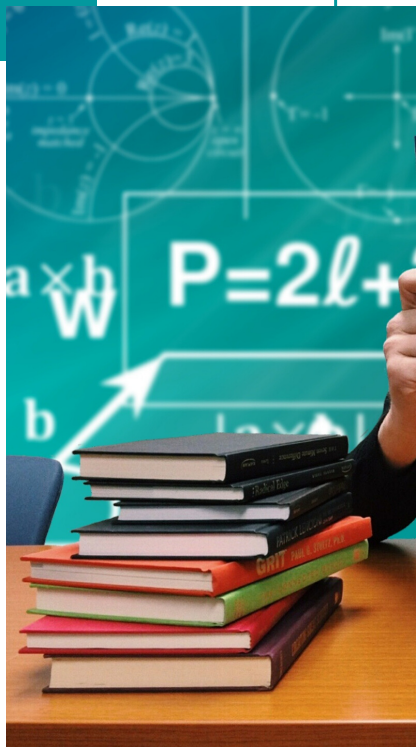

WHITEPAPER

TOETSINGSVORMEN VOOR SCHOOLEXAMENS OP AFSTAND

Stichting Cito
Onderzoek, Kennis & Innovatie

Dit is een uitgave in de serie Van Schoolexamens naar Diploma

VOORWOORD

Door de crisis staat het onderwijs op dit moment voor enorme uitdagingen. Ook op toetsgebied. Neem bijvoorbeeld de schoolexamens. Omdat het vaak niet meer mogelijk is om schoolexamens op school af te nemen, of hooguit op beperkte schaal, moet op afstand getoetst worden. Maar kan dat wel met de huidige schoolexamens? Kun je alle leerdoelen nog wel op de gebruikelijke wijze toetsen? Is het nodig om over te stappen naar een andere toetsingsvorm? Hoe ga je surveilleren? En hoe voorkom je dat leerlingen op afstand sjoemelen?

Voor toetsen en examens geldt dat er meer gebeurt dan je op het eerste oog ziet. Een toets is méér dan een willekeurige verzameling van opgaven. Er moet over allerlei dingen nagedacht worden. Bijvoorbeeld over de inhoud, de toetsingsvorm, de beoordelingscriteria, en de grens tussen onvoldoende en voldoende. Daarnaast heb je te maken met praktische zaken zoals het aantal herkansingen en de wijze van surveillance.

CONTACT OPNEMEN?

hulpbijexamens@cito.nl

Stichting Cito ondersteunt hier graag bij. Op basis van de ervaring die de afgelopen 50 jaar is opgebouwd, werken we onder de noemer 'Van Schoolexamens naar Diploma' onder meer aan een reeks whitepapers. O.a. zijn momenteel beschikbaar: Toetsingsvormen voor schoolexamens op afstand (deze uitgave) en Veilig afnemen van schoolexamens op afstand. Naast whitepapers zijn er ook verschillende infographics, tools en links naar informatiebronnen beschikbaar. Ga daarvoor naar www.cito.nl/hulp-schoolexamens-tips.

Veel scholen zijn genoodzaakt om schoolexamens op afstand aan te bieden. Dit brengt veel vragen met zich mee. Met deze bijdrage willen we docenten en alle anderen die vanuit de school betrokken zijn bij de school-examens hierbij helpen. Dat doen we door de mogelijkheden en beperkingen van toetsen op afstand te schetsen, en we geven praktische tips voor veilig toetsen op afstand.

Heb je vragen over het schoolexamen of over één van onze uitgaves, of heb je een idee voor een onderwerp, neem dan gerust contact met ons op via hulpbijexamens@cito.nl.

VOOR WIE IS DIT DOCUMENT BEDOELD?

WAT KUN JE LEZEN IN DIT DOCUMENT?

1. Mondelinge Schoolexamens

- 1.1 Optie 1: Op afstand afnemen van een mondeling examen
- 1.2 Optie 2: Mondelinge afname van een van oorsprong schriftelijk of digitaal examen

2. Schriftelijke Schoolexamens

3. Digitale Schoolexamens

- 3.1 Optie 1: Van een papieren toets naar een digitale toets op afstand
- 3.2 Optie 2: Digitaal toetsen, maar nu op afstand

Wanneer het schoolexamen op afstand moet worden afgenomen, zijn er grofweg drie mogelijkheden: het schoolexamen wordt 1) mondeling afgenomen, 2) op papier afgenomen of 3) digitaal afgenomen. Elk van deze vormen heeft zo zijn voor- en nadelen voor afname op afstand. Ook zijn er bij elke optie enkele aandachtspunten die belangrijk zijn om de afname zo veilig en eerlijk mogelijk te laten verlopen. Zo wil je als docent (a) dat de toets(vorm) past bij de te toetsen leerdoelen; (b) zorgen dat de toets voor iedereen onder gelijke condities plaatsvindt zodat geen leerlingen worden benadeeld; (c) je toetsmaterialen beschermen zoals bijvoorbeeld het voorkomen van uitlekken; (d) dat je tot een weloverwogen oordeel van de prestatie kunt komen en (e) de leerlingen voldoende kunnen ondersteunen bij hun voorbereiding op het examen. Hieronder zullen we voor- en nadelen van de drie opties – mondeling, papier en digitaal – en specifieke aandachtspunten uitgebreider toelichten.

1.

MONDELINGE SCHOOLEXAMENS

Een mondeling schoolexamen betekent dat de docent door middel van een gesprek met de leerling toetst in hoeverre de leerling de leerdoelen beheerst. Mogelijk is het zo dat het schoolexamen al van origine een mondeling examen was, maar dat het nu op afstand afgenomen gaat worden (optie 1). Dit zal bijvoorbeeld vaak gelden voor de moderne vreemde talen. In dat geval is de vraag hoe dit mondelinge schoolexamen op afstand zoveel mogelijk overeenkomstig met een mondeling schoolexamen op de school zelf kan worden afgenomen. Doorgaans zal het mondeling via beeldbellen (bijv. skype) plaatsvinden. Een andere mogelijkheid is dat het schoolexamen oorspronkelijk een schriftelijk of digitaal schoolexamen was, welke nu – vanuit logistieke redenen – op afstand mondeling wordt afgenomen (optie 2).

Wanneer optie 1 geldt, is er een bewuste onderwijskundige keuze gemaakt voor de vorm mondeling zodat er een gesprek kan plaatsvinden. Een mondeling examen leent zich immers goed voor bijvoorbeeld het toetsen van vaardigheden als analyseren, interpreteren, mondelinge taalvaardigheid en beargumenteren. Kenmerkend voor een mondeling examen is dat in het verloop van het gesprek verschillende (vervolg)vragen gesteld kunnen worden alsook verschillende zaken belicht kunnen worden, vaak afhankelijk van de antwoorden van de leerlingen. Het schooexamen is dan per definitie niet precies hetzelfde voor alle leerlingen. Met andere woorden: de inhoud van het schooexamen is dan niet volledig gestandaardiseerd. Dit ligt anders bij schriftelijke en digitale examens, waarbij in principe de inhoud in het huidige schriftelijke schooexamen wél gestandaardiseerd is. Alle leerlingen krijgen in deze oorspronkelijke schriftelijke of digitale variant immers dezelfde vragen op dezelfde wijze voorgelegd. Wanneer optie 2 van toepassing is, is het zaak om in de mondelinge afname van dit schooexamen deze standaardisatie zoveel mogelijk te handhaven. Hieronder hebben we enkele aandachtspunten op een rij gezet.

1.1

Optie 1: Op afstand afnemen van een mondeling examen

Enkele voor- en nadelen

Een voordeel van een mondeling schooexamen is dat er geen fysieke toetsdocumenten (pdf, word-document et cetera) zijn die leerlingen ongewenst onderling kunnen delen. Het afnemen van een mondeling schooexamen op afstand brengt daarmee geen extra risico's mee voor verspreiding van het examen ten opzichte van de oorspronkelijke afname op school. Bovendien levert het eventueel delen van vragen slechts een beperkt voordeel voor leerlingen op, omdat de leerling zijn antwoorden goed moet kunnen onderbouwen en uitleggen in een mondeling examen. De docent heeft immers de mogelijkheid door te vragen. Wel dient er rekening mee gehouden worden dat een telefonisch gesprek of een gesprek via een video-verbinding niet helemaal hetzelfde is en voelt als een face-to-face gesprek. Non-verbale uitdrukkingen en lichaamshouding komen bijvoorbeeld niet over in een telefonisch gesprek en beperkter over in een gesprek via video-verbinding. De leerling zou zich ook gegeneerd kunnen voelen – bijvoorbeeld tegenover huisgenoten – om via de telefoon of achter een laptop-/computerscherm te praten terwijl deze gêne mogelijk niet had opgetreden bij een gesprek op school. Het kritisch bekijken van de beoordelingsaspecten in het licht van deze verschillen tussen face-to-face en telefonische gesprekken, is daarom aan te raden.

Aandachtspunten inhoud en design

Bij het plannen van een mondeling schoolexamen kunnen verschillende dimensies onderscheiden worden.

1. Het is belangrijk om zicht te hebben op wat precies gemeten dient te worden (bijvoorbeeld begrip van concepten, theorieën en procedures of toegepaste probleemoplossing). Op deze manier is het mogelijk een beoordelingsformulier op te stellen wat zich richt op de vaardigheden die het schoolexamen beoogt te meten.
2. Het is belangrijk om na te gaan in hoeverre er sprake dient te zijn van bewuste interactie tussen docent en leerling en hoe authentiek de situatie dient te zijn (bijvoorbeeld het nabootsen van een klantgesprek).
3. Het is belangrijk om na te gaan in welke mate het schoolexamen is (voor)gestructureerd. Wanneer de inhoud enigszins gestandaardiseerd wordt in een script, is er bijvoorbeeld wel sprake van enige vergelijkbaarheid van de mondelinge examens over leerlingen heen terwijl er nog wel de mogelijkheid is tot doorvragen op basis van de antwoorden van de leerlingen.
4. Ten slotte is het van belang te bepalen (a) wie het mondeling schoolexamen afneemt en (b) in hoeverre het schoolexamen enkel mondeling is of gecombineerd wordt met een andere taak, zoals een presentatie of een geschreven essay. Om de mondelinge afname zo betrouwbaar mogelijk te laten verlopen, zijn er een aantal vragen die de beoordelaar zich zou kunnen stellen tijdens en na het schoolexamen: kunnen we er zeker van zijn dat de leerling het net zo goed gedaan had wanneer re andere vragen waren gesteld? En als er sprake was geweest van een ander scenario? Of wanneer niet ik maar een andere docent het mondeling examen had afgenomen?

Voor meer praktische tips zie het (Engelstalige) document

<https://www.qub.ac.uk/directorates/AcademicStudentAffairs/CentreforEducationalDevelopment/Filestore/DONOTDELETE/Fileupload.213702.en.pdf>

Optie 2: Mondelinge afname van een van oorsprong schriftelijk of digitaal examen

Enkele voor- en nadelen

De eerder genoemde voor- en nadelen van een mondelinge afname gelden ook wanneer het schoolexamen oorspronkelijk op papier of digitaal werd afgenomen. Waar wel rekening mee gehouden dient te worden, is dat het mondelinge examen een suboptimale afnamevorm is voor het beoogde schriftelijke examen. Eigenschappen van het oorspronkelijke schriftelijke examen – zoals de mogelijkheid voor leerlingen om een vraag over te slaan, terug te lezen, eerdere vragen te verbeteren – zijn niet één op één te realiseren in een mondelinge afnamesituatie. Er moeten dus gerichte aanpassingen gedaan worden om de mondelinge afname zoveel mogelijk overeen te laten komen met de oorspronkelijke schriftelijke.

Daarnaast geldt het voordeel dat leerlingen geen fysiek examen onderling kunnen delen maar gedeeltelijk. Leerlingen zullen wel een gedeelte van de vragen herinneren en anders dan bij een 'traditionele' mondelinge afname is er nu wel sprake van een gestandaardiseerde afname met dezelfde vragen. Waar een schriftelijk schoolexamen in één keer afgenomen kan worden bij alle leerlingen moet het vervangende mondelinge examen één voor één bij de leerlingen worden afgenomen. Het gevaar bestaat dan dat de laatste leerlingen daarmee een informatievoordeel hebben ten opzichte van eerdere leerlingen.

Aandachtspunten inhoud en design

In de oorspronkelijke schriftelijke afname hebben leerlingen de keuze om een vraag over te slaan. Tijdens de mondelinge afname kan ervoor gekozen worden dit ook toe te staan. Hetzelfde geldt voor de optie eerdere antwoorden te verbeteren. Wanneer leerlingen vragen mogen overslaan of verbeteren, dient dit van tevoren duidelijk gecommuniceerd te worden. Bij een mondelinge afname wordt verder een beroep gedaan op de luistervaardigheid. Daarnaast wordt er een groter beroep gedaan op het geheugen van de leerling.

Om dichterbij de schriftelijke situatie te blijven, zou ervoor gekozen kunnen worden de vragen gelijktijdig te presenteren via bijvoorbeeld de chat functie van een video-verbinding. Het gevaar is dan echter wel dat deze vragen beschikbaar blijven voor de leerlingen, die deze kunnen delen met andere leerlingen. Een andere optie is dat leerlingen in ieder geval zo vaak de vraag herhaald mogen krijgen als ze willen. Zo wordt de afname niet extra moeilijk voor leerlingen die moeite hebben met begrijpend luisteren of moeite hebben de essentiële informatie in de vraag te onthouden. Omdat het (herhaaldelijk) voorlezen van de vraag, mondeling corrigeren of overslaan gemiddeld meer tijd kan kosten dan op papier, is een langere afnametijd voor het examen mogelijk aan de orde.

Omdat de leerling niet zelf zijn of haar antwoorden noteert, dient van te voren nagedacht te worden hoe de examiner (meestal de docent) de antwoorden van de leerling bijhoudt. Zeker bij open vragen is het daarnaast aan te raden het genoteerde antwoord van de leerling nog eens aan de leerling voor te leggen. Dan weet de examiner zeker dat hij of zij het antwoord van de leerling juist heeft geparafraseerd. Het is voor de examiner mogelijk gelijktijdig alvast te bepalen in hoeverre het antwoord van de leerling goed of fout is. Belangrijk is dit niet door te laten schemeren aan de leerling; bij een schriftelijke toets krijgt de leerling ook niet tussendoor feedback.

In een mondelinge situatie kan de neiging ontstaan bij de docent of examiner om door te vragen op basis van de gegeven antwoorden. Het is belangrijk deze neiging zoveel mogelijk te onderdrukken. Doorvragen is immers ook niet mogelijk bij de oorspronkelijke schriftelijke afname. De kans bestaat dat door het doorvragen de antwoorden van een leerling ongewenst beïnvloed of een bepaalde richting op gestuurd worden.

Tips

- Werk met vaste correctievoorschriften.
- Overweeg om de toets niet door de eigen docent van de leerling te laten afnemen om de toetsing zo neutraal mogelijk te laten verlopen.

2.

SCHRIFTELIJKE SCHOOLEXAMENS

Wanneer een schoolexamen normaal gesproken schriftelijk wordt afgenomen, kan het voor de hand liggen dit examen ook schriftelijk te willen afnemen op afstand. 'Schriftelijk' wil in dit geval zeggen: ofwel in gedrukte variant of – meer voor de hand liggend – in de vorm van een gedeeld word-document of pdf. De leerling antwoordt schriftelijk (bijvoorbeeld in een word document of maakt een foto van zijn antwoorden op papier) en levert deze digitaal in bij de examinerator. Ondanks dat in dit laatste geval wél ICT wordt gebruikt om het examen te ontwikkelen en delen, spreken we hier toch van een 'papieren' examen om deze te onderscheiden van een digitaal examen die wordt afgenomen in een hier speciaal voor ingerichte digitale omgeving (zie volgende sectie).

Enkele voor- en nadelen

De optie voor een schriftelijke afname lijkt aantrekkelijk, omdat het gevoelsmatig de minste tijd kost qua aanpassing. Er kleven echter ook belangrijke nadelen aan zo'n schriftelijke afname. Zo is het lastig te voorkomen dat leerlingen 'sjoemelen'; het is lastig te voorkomen dat leerlingen het examen en antwoorden onderling delen; en de privacy van de leerlingen kan lastig gewaarborgd worden. Het nemen van (preventieve) maatregelen is noodzakelijk maar kan lastig zijn en meer tijd kosten dan bij een mondelinge afname of bij een digitale afname in een daar speciaal voor ingerichte digitale omgeving.

In hoeverre schriftelijk toetsen op afstand een goed alternatief biedt hangt ook af van de leerdoelen. Het toetsen van hogere orde vaardigheden (bijv. toepassen, analyse) lenen zich iets beter voor deze vorm dan het toetsen van puur kennis. Dus een belangrijke vraag bij het wel of niet kiezen voor schriftelijk toetsen op afstand is of de inhoud van het examen – voornamelijk bij vragen gericht op reproductie en meerkeuze – wel geschikt is voor een 'papieren' afname op afstand.

Tot slot kan de docent bij het toetsen van hogere-orde vaardigheden er voor kiezen om het schoolexamen om te zetten naar een openboek examen. Ook hiervoor geldt dat dit zorgvuldig moet gebeuren. Bij een open-boek examen kun je doorgaans minder vragen stellen om te voorkomen dat leerlingen in tijdnood komen. Minder vragen heeft doorgaans een negatief effect op de betrouwbaarheid van de toets. Het kan bovendien extra nadelig uitpakken voor de onzekere leerling die alles nog eens extra opzoekt. Het is dan ook belangrijk om bij de samenstelling van een open-boek examen rekening te houden met de verschillende typen leerlingen door (zo) concreet mogelijke instructies te geven, bijvoorbeeld duidelijk aan te geven welk passage uit het boek relevant is voor de vraag, hoe uitgebreid het antwoord moet zijn, of taal en typefouten wel of niet worden meegenomen in de beoordeling.

Aandachtspunten inhoud & design

Qua design is het aan te raden de vragen in een wisselende volgorde aan te bieden in verschillende versies van het schoolexamen. Staan de antwoorden van leerlingen in een ander document dan de examenvragen, dan is zo'n lijst met A's, B's, C's en D's in bijvoorbeeld een meerkeuzevraag examen niet zo waardevol voor leerlingen om onderling te delen. Door in een zogenaamd 'watermerk' over de pagina's van het examen het studentnummer te noteren, kan bovendien achterhaald worden wie het examen heeft gedeeld mocht het examen uitgelekt worden. Qua inhoud is het aan te raden bij toetsen op afstand te focussen op 'hogere-orde' cognitieve vaardigheden, mits het aansluit op de getoetste leerdoelen. Dus: niet zozeer op reproductie, maar meer op begrip, argumentatie en evaluatie. Het kiezen voor open in plaats van gesloten meerkeuzevragen ligt dan meer voor de hand. Een voordeel van dit type vragen is dat de antwoorden niet gemakkelijk online op te zoeken zijn of voorgezegd kunnen worden.

3.

DIGITALE SCHOOLEXAMENS

Bij digitaal toetsen wordt gebruik gemaakt van ICT voor het ontwikkelen van toetsen, het afnemen van toetsen, het beoordelen van de antwoorden, de terugkoppeling naar de leerling, en de evaluatie van de kwaliteit van de vragen en de toets als geheel. Hierbij wordt over het algemeen gebruik gemaakt van een toetsingssysteem, waarvan er inmiddels verschillende op de markt zijn.² Digitaal toetsen heeft enorme voordelen. Het biedt bijvoorbeeld de mogelijkheid tot flexibelere vraagvormen, je kunt een vragenbank opbouwen, het biedt ondersteuning bij het beoordelen van open vragen en het bijhouden van de administratie. Inmiddels begint het digitaal toetsen dan ook steeds meer gemeengoed te worden. Digitaal toetsen leent zich bij uitstek voor toetsen op afstand, maar dat levert tegelijkertijd belangrijke vragen op. Want hoe zorg je er voor dat de afname veilig gebeurt, hoe voorkom je sjoemelgedrag bij de leerlingen, en hoe waarborg je de privacy van de leerlingen? Dit geldt overigens niet alleen voor digitale toetsen, maar voor elke vorm van afstandstoetsen. Daarnaast zijn er nog allerlei belangrijke randvoorwaarden. Zo moeten de school en alle leerlingen over de juiste ICT middelen beschikken om aan de toets deel te kunnen nemen. Daarnaast moeten de docenten voldoende getraind zijn, niet alleen om met het programma te kunnen werken, maar zij moeten ook getraind worden in het ontwerpen van digitale toetsen. Hiervoor gelden andere eisen dan bijvoorbeeld voor een schriftelijke afname. In deze paragraaf hebben we een aantal zaken op een rij gezet.

Optie 1: Van een papieren toets naar een digitale toets op afstand

3.1

Enkele voor- en nadelen

Wanneer je gewend bent om toetsen op papier af te nemen dan kan het nu een goed moment zijn om over te stappen op digitaal toetsen. Het heeft praktische voordelen. Digitale toetsingssystemen bieden handige ondersteuning bij het toetsingsproces. Het neemt mogelijk zorgen uit handen, zoals omgang met leerlingengegevens. Daarnaast biedt het extra mogelijkheden tot surveillance op afstand. Het heeft ook inhoudelijke voordelen.

Zo kun je in een digitale toets gemakkelijker andere vraagvormen implementeren en gebruik maken van videofragmenten, figuren in kleur, et cetera. Het biedt dus extra flexibiliteit om de vraagvorm af te stemmen op de te toetsen leerdoelen, die ook aansluit op de belevingswereld van de leerling. Nadelen zijn er natuurlijk ook. De belangrijkste factor is de investering vooraf. Allereerst moet je een keuze maken voor een systeem dat bij de school past, zowel binnen de onderwijskundige visie als binnen het budget. Het is dan ook belangrijk om te kijken naar vakspecifieke wensen, zoals bijvoorbeeld voor de schoolexamens van wiskunde, natuurkunde of scheikunde waarbij grafieken en formules worden gebruikt. Als de keuze eenmaal is gemaakt, moeten de docenten en ondersteunend personeel worden ingewerkt, en moet het systeem ingericht worden. Overstappen naar een digitale toets vergt dan ook een flinke investering. Daar staat tegenover dat het een investering voor een langere tijd kan zijn. Bovendien kun je als school er voor kiezen om een digitale toets gedeeltelijk in te zetten om daarmee ervaring op te doen voor de toekomst.

Merk op dat we ons in deze sectie met name richten op speciaal daarvoor ingerichte digitale toetsplatforms. Het is in principe ook mogelijk om een digitaal platform te kiezen die niet per se voor toetsing is ontwikkeld. Een voordeel van dergelijke platforms is dat ze vaak gratis zijn en makkelijk te leren. Maar omdat ze niet specifiek voor toetsing zijn ontwikkeld, bieden ze niet de garanties op het gebied van surveillance, AVG en geheimhouding die digitale toetsplatforms wel vaak bieden. Daarnaast zijn ze vaak beperkt flexibel in bijvoorbeeld type vraagvormen. Mocht er gekozen worden voor zo'n digitaal platform die niet specifiek voor toetsing ontwikkeld is, dan is het belangrijk te onderzoeken in hoeverre zo'n platform AVG-proof is, welke mogelijkheden tot surveillance er zelf gecreëerd kunnen worden en hoe geheimhouding van het schoolexamen gewaarborgd kan worden.

Aandachtspunten inhoud & design

Bij een digitale toets worden de vragen één-voor-één op het beeldscherm afgebeeld. De leerling geeft antwoord door het juiste alternatief aan te klikken, een getal of woord in te vullen, of een stukje tekst in te typen.³ Bij het maken van een digitale toets is het belangrijk om te letten op de schermindeling, de leesbaarheid, en het bedieningsgemak. Hieronder staat een aantal richtlijnen die bijdragen aan deze aspecten:⁴

³ Dit zijn enkele voorbeelden van vraagvormen die in digitale toets gebruikt kunnen worden. Enkele andere vormen zijn: matchingsvragen, korte open vragen, aanwijsvragen (de leerling moet bijvoorbeeld in een figuur van een menselijk lichaam aangeven waar de alvleesklier zit).

⁴ In hoeverre deze punten te realiseren zijn hangt mede af van het toetsingssysteem dat wordt gebruikt. Het is raadzaam om bij het kiezen van een toetsingssysteem deze richtlijnen mee te nemen.

- Gebruik niet meer dan twee lettertypes, niet meer dan drie puntgroottes en onderstreep woorden niet (behalve bij een hyperlink) en maak deze ook niet cursief.
- Zorg ervoor dat verschillende soorten informatie (instructie, vraag, antwoordveld) duidelijk van elkaar zijn te onderscheiden.
- Zorg ervoor dat de verschillende buttons en hun functies duidelijk zijn te herkennen en consistent worden gebruikt binnen de toets en bij voorkeur ook tussen toetsen.
- Streef er naar om alle informatie tegelijk op het scherm zichtbaar te maken, zodat de leerling alles kan zien en lezen zonder te scrollen.
- Zorg dat algemene informatie (instructies, tabellen) steeds makkelijk terug te vinden is.
- Let er op of er sprake is van 'helderheid van navigatie'; dat wil zeggen: duidelijk van waar men zich bevindt of welke handeling men moet verrichten om te komen waar men wil. De bediening van het examen dient zo intuïtief te zijn dat leerlingen met weinig computerervaring gemakkelijk met het programma kunnen werken.
- Zorg voor consistentie. Hebben symbolen steeds dezelfde functie? Worden kleuren consistent gebruikt? Wordt informatie (vragen, instructie, antwoordveld) steeds op dezelfde locatie weergegeven of wordt er steeds op dezelfde manier onderscheid gemaakt tussen deze soorten informatie? Worden lettertypes en lettergroottes steeds consistent gebruikt?
- Zorg voor een prettige en functionele lay-out. Dit kan door functioneel kleurgebruik, waarbij de kleuren een bepaalde betekenis hebben. Het is zeker niet wenselijk om een groot aantal kleuren te gebruiken of om kleuren zonder enige reden toe te passen. Ook dient de digitale afname geschikt te zijn voor kleurenblinden. Vermijd bepaalde kleurencombinaties die slecht contrasteren of anderszins moeilijk te onderscheiden zijn.
- Geef alleen relevante informatie. Voeg geen figuren, beeldmateriaal, audio toe die alleen maar tot doel hebben om de toets te verfraaien maar verder niet nodig zijn bij de beantwoording van de vraag.
- Zorg ervoor dat al het gebruikte beeldmateriaal, geluidsfragmenten, animaties, figuren etc. goed leesbaar en verstaanbaar zijn. Wanneer grafieken afgelezen moeten worden zorg er dan voor dat de assen leesbaar zijn en dat de verhoudingen kloppen.

Optie 2: Digitaal toetsen, maar nu op afstand

Wanneer je als school al gebruikt maakt hebt van digitale toetsing dan ligt het voor de hand om digitale toetsing ook in te zetten op afstand en de infrastructuur te gebruiken om toetsen op afstand verder vorm te geven. Een belangrijke eerste stap is dan na te gaan in hoeverre de huidige digitale toetsingssystemen ook daadwerkelijk ingezet kunnen worden voor afname op afstand. Denk daarbij aan de licentieovereenkomsten, benodigde software, etc. Mocht het zo zijn dat afname op afstand in de huidige systemen te realiseren is, dan moet gecheckt worden welke ICT middelen leerlingen nodig hebben (zoals een computer, webcam, internetverbinding) en in hoeverre leerlingen hierover kunnen beschikken. Ook hierbij speelt weer de vraag hoe je er voor gaat zorgen dat de leerling niet sjoemelt. Sommige toetsingssystemen bieden hiervoor speciale faciliteiten aan, zoals online proctoring, maar dat hoeft dat niet altijd het geval te zijn. Dit betekent dat in sommige gevallen aanvullende maatregelen nodig zijn om sjoemelen te voorkomen. En net zoals bij andere vormen van toetsen geldt ook hier het gevaar dat de vragen uitlekken. Dit betekent mogelijk dat vragen die nu aan de leerlingen worden voorgelegd daarna niet meer gebruikt kunnen worden.

TOT SLOT

We zitten in een uitzonderlijke situatie, waarin aanpassingen in hoog tempo worden ingevoerd. Bij dit alles zal steeds een zorgvuldige afweging gemaakt moeten worden tussen wat praktisch haalbaar is en de inhoudelijk en onderwijskundige overwegingen om zo te komen tot de best passende oplossing. Niet alles zal meteen goed gaan, het is voor velen nieuw maar al doende leert men. Probeer alvast ervaring op te doen door bijvoorbeeld oefentoetsen te organiseren. Leerlingen kunnen dan alvast wennen aan de afname op afstand, zonder dat het resultaat meteen meetelt voor hun eindcijfer. Daarnaast kan gekeken worden of aan alle technische vereisten is voldaan.

